

Matematycy polscy w filatelistyce

Jerzy Bartke

Instytut Fizyki Jądrowej PAN, Kraków

Pierwszym polskim walorem filatelistycznym poświęconym matematyce była karta pocztowa (całostka) wydana w 1969 roku z okazji Jubileuszowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Matematycznego w Krakowie. Na wydrukowanym na tej karcie znaku opłaty widnieje podobizna Stefana Banacha. Stefan BANACH (1892–1945) był od 1924

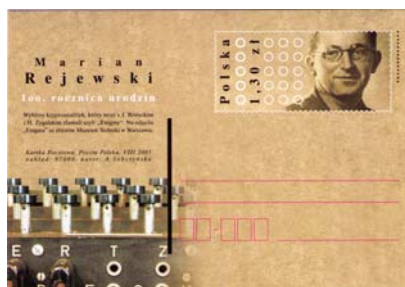
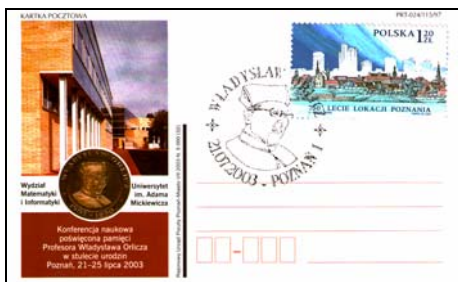
roku profesorem na Uniwersytecie Lwowskim. Był jednym z twórców analizy funkcjonalnej, do literatury matematycznej weszły takie pojęcia jak „przestrzeń Banacha” i „algebry Banacha”. Popiersie Stefana Banacha stoi przed budynkiem Instytutów Matematyki i Fizyki UJ przy ul. Reymonta w Krakowie. Podobiznę Stefana Banacha umieszczono także na znaczku emisji 1982 roku w serii „Matematycy polscy”. Oprócz niego występują tam: Stanisław ZAREMBA (1863–1942) – profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego (od 1900 roku), autor prac dotyczących równań różniczkowych cząstkowych i podręczników akademickich, Wacław SIERPIŃSKI (1862–1969) – profesor Uniwersytetu Lwowskiego (od 1910 roku), a następnie Uniwersytetu Warszawskiego (od 1918 roku), autor prac z wielu dziedzin matematyki, oraz Zygmunt JANISZEWSKI (1888–1920) – profesor Uniwersytetu Warszawskiego (od 1918 roku), jeden z twórców warszawskiej szkoły topologii.

Uczniem i współpracownikiem Stefana Banacha był Władysław ORLICZ (1903–1990), profesor Uniwersytetu w Poznaniu (w czasie wojny Uniwersytetu we Lwowie), autor prac z dziedziny analizy funkcjonalnej. W stulecie jego urodzin, w 2003 roku, odbyła się w Poznaniu konferencja naukowa poświęcona jego pamięci; wydano kartę pocztową i stosowano okolicznościowy stempel.

Astronomem, ale i matematykiem, był Tadeusz BANACHIEWICZ (1882–1954). Od roku 1919 do końca życia był on profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego i dyrektorem obserwatorium astronomicznego w Krakowie. Zajmował się astronomią obserwacyjną i mechaniką nieba. W dziedzinie matematyki w 1923 roku stworzył tzw. rachunek krakowiano-owy, będący odmianą rachunku macierzowego o odmiennym algebrze.

Nie wszyscy polscy matematycy zajmowali się jednak matematyką abstrakcyjną. Trzej matematycy kryptologowie: Marian REJEWSKI (1905–1980), Jerzy RÓŻYCKI (1909–1942) i Henryk ZYGALSKI (1908–1978) w 1933 roku złamali kod niemieckiej maszyny szyfrującej „Enigma”. Zbudowane w Polsce repliki „Enigmy” przekazano w 1939 roku rządowi Anglii i Francji. Okazały się one niezwykle pomocne w czasie wojny, alianci mogli bowiem odczytywać tajne meldunki i rozkazy armii niemieckiej. 50-lecie złamania kodu „Enigmy” Poczta Polska uczciła wydaniem w 1983 roku znaczka z symboliczną literą „E”, zaś Marianowi Rejewskiemu poświęcono kartę pocztową (całostkę), wydaną w 2005 roku, w stulecie jego urodzin.

Pisząc o matematykach polskich, należy też wymienić rosyjską matematyczkę polskiego pochodzenia (pradziad) Zofię KOWALEWSKĄ (1850–1891). Ojciec jej nosił nazwisko Korwin-Krukowski. Zofia Kowalewska była autorką ważnych prac z różnych dziedzin matematyki, była pierwszą kobietą profesorem uniwersytetu w Sztokholmie i członkiem Petersburskiej Akademii Nauk. Poza tym była pisarką, autorką kilku powieści. Poczta ZSRR poświęciła jej znaczek wydany w 1951 roku, zaś poczta Rosji – znaczek wydany w 1996 roku. Reprodukujemy ten ostatni.

